

**MAKTABGACHA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH
TENDENSIYALARI: INNOVATSIYA, TA'LIM,
TAJRIBA VA KADRLAR TAYYORLASH
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
2023-YIL 9-10 IYUN**

**ТЕНДЕНЦИИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА
ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ:
ИННОВАЦИЯ, ОБРАЗОВАНИЯ, ОПЫТ И
ПОДГОТОВКА КАДРОВ
МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ
9-10 ИЮНЯ 2023-ГОДА**

**TRENDS IN IMPROVING THE QUALITY
OF PRESCHOOL EDUCATION:
INNOVATION, EDUCATION, EXPERIENCE
AND PERSONNEL TRAINING
THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE
JUNE 9-10, 2023 YEAR**

**Toshkent
"METHODIST NASHRIYOTI"
2023**

UDK: 373.2

KBK: 74.1

M 20

Mualliflar jamoasi

“Maktabgacha ta’lim sifatini oshirish tendensiyalari: innovatsiya, ta’lim, tajriba va kadrlar tayyorlash” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya maqolalari to‘plami. – Toshkent: “METHODIST NASHRIYOTI”, 2023, 436 b.

O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirining 2022-yil 31-avgustdagi 195-son buyrug‘i hamda 2023-yilgi ish rejada belgilangan tadbirlar ijrosini ta’minlash maqsadida Maktabgacha ta’lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti rektorining 05.06.2023 yil 14-A sonli buyrug‘i asosida tashkil etildi.

Konferensiyaning tashkiliy va dasturiy qo‘mitasi:

1. Abdunazarova N.F. - MTTDMQTMOI rektori, rais
2. Abdullayeva N.SH. - O‘quv va metodik ishlar bo‘yicha prorektor, rais o‘rinbosari
3. Kalmuratov T.N. - Ma’naviy va ilmiy ishlar bo‘yicha prorektor
4. Raximova S.S. – Maktabgacha ta’lim metodikasi kafedrasini mudiri, p.f.f.d, dotsent
5. Valiyeva F.R. – Maktabgacha ta’lim menejmenti kafedrasini mudiri, p.f.f.d, dotsent
6. Saidova D.I. – Pedagogika va psixologiya kafedrasini mudiri, p.f.f.d, dotsent
7. Otaqulov SH.M. – Ijtimoiy fanlar kafedrasini mudiri, s.f.f.d, dotsent
8. Mo‘minova N.S. – Maktabgacha va musiqiy ta’lim kafedrasini mudiri, p.f.f.d.

Taqrizchilar:

Nigmatov A.N. - Maktabgacha ta’lim menejmenti kafedrasini professori, g.f.d.
Ne‘matov Sh.E. - Ilmiy pedagog kadrlarni tayyorlash va menejmentning ilg‘or texnologiyalarni joriy etish bo‘limi boshlig‘i, p.f.n.,dotsent

Sahifalovchilar:

1. Haydarov R.Y.
2. Mavlonov N.Sh.
3. Dusmuxamedov A.A.

To‘plam uchun mas’ul: Valiyeva F.R., Raximova S.S.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti Ilmiy kengashining 30.05.2023 dagi 4-sonli qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

To‘plamda nashr etilgan maqola va tezislarning mazmuni hamda ma’lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas’uldirlar.

ISBN 978-9943-311-92-3

© “METHODIST NASHRIYOTI”, 2023.

SO‘Z BOSHI

Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini yaxlit uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'ini sifatida yanada takomillashtirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini kengaytirish hamda moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, ularni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni har tomonlama intellektual, ma'naviy-estetik va jismoniy rivojlantiruvchi zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini ta'lim-tarbiya jarayoniga joriy etish, ularning maktabga tayyorgarlik darajasini tubdan oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Zero, Yangi O'zbekiston Davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri uzluksiz ta'limning barcha jabhalari, shu jumladan maktabgacha ta'lim va tarbiya jarayonida ham zamonga mos ta'lim sifatini ta'minlashdir. Respublikamizda kadrlar tayyorlash sohasida amalga oshirilayotgan uzluksiz ta'lim tizimidagi islohotlar ta'lim jarayonlarini tashkil etish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning zamonaviy talablariga mos keladigan, demokratik va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan ta'lim sifati boshqaruvini shakllantirishni taqozo etmoqda.

Maktabgacha ta'lim jamiyat avangardi sifatida taraqqiyotning oldida borishi va erishiladigan yutuqlarning ibtidosi sifatida ilmiy jihatdan asoslab berilishi lozim. O'z-o'zidan ayon bo'ladiki, maktabgacha ta'lim ijtimoiy jamiyat taraqqiyotida oldingi o'rinlarda bo'lishi lozim.

Ta'limda maktabgacha yoshdagi bolalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini uyg'otish va rivojlantirish asosida ijodiy qarashini tarkib toptirish, pedagog-tarbiyachi faoliyatining kreativlikka asoslanishini talab etadi. Bolaning ijtimoiylashuvi, uning ong tafakkurida yangicha qarashlarini tarkib topishida, bilim olishga bo'lgan yangicha munosabatlarni yuzaga keltirishda ta'lim tarbiya tizimi uning mazmuni va ta'lim tarbiya jarayonini zamon talablari darajasida tashkil etish bilan uzviy bog'liq.

Maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning asosiy tendensiyalarini aniqlash ta'limdagi va jamiyatdagi hozirgi vaziyatni hisobga olgan holda ularning ta'lim sifatiga ta'sirini belgilash uning boshlang'ich bosqichi bo'lishi kerak.

Maktabgacha ta'lim sifatini boshqarish jarayoni hamisha, eng avvalo, baholash ko'rsatkichlarini tanlash, tegishli baholash mezonlaridan foydalanish, olingan ma'lumotlarni ekspert baholashi mobaynida talqin qilishning to'g'riligi va hokazolar bilan bog'liq yetarlicha miqdordagi subyektiv omillarni o'ziga qamrab olar ekan, bunda uning subyektlari uchun olingan ma'lumot va uning bahosining xolisligiga va aniqligiga erishishga intilish o'ta muhimdir.

Ta'lim sifati Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning Davlat standarti asosida maktabgacha ta'limni rivojlantirishning ko'zlangan maqsadlari, ta'lim jarayoni ishtirokchilarining ehtiyojlari va kutilmalari to'g'risidagi ma'lumotlarning umumiyliigi va natijalariga muvofiqlik darajasi sifatida ko'rib chiqiladi. Davlat standartini amalga oshirishda maktabgacha ta'lim va tarbiyaning Davlat ta'lim dasturini, maktabgacha yoshdagi bolalarga maktabgacha ta'lim va tarbiya berish sohasidagi o'quv-metodik qo'llanmalarni, metodik tavsiyalarni ishlab chiqish, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini loyihalashtirish, qurish, jihozlash va ularning faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari inobatga olinadi.

“Maktabgacha ta'lim sifatini oshirish muammolari va yechimlari” mavzusidagi respublika ilmiy amaliy konferensiyasida bugungi kunda maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, milliy ta'lim-tarbiya tizimining amaldagi holati, maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagog kadrlari tarkibi sifatini oshirish va ularni kasbiy rivojlantirish, maktabgacha ta'limda innovatsiyalarni joriy qilish, ta'lim-tarbiya jarayonida zamonaviy texnologiyalarini (STEAM) qo'llash, maktabgacha ta'lim tashkilotining maktab bilan uzviylikini ta'minlash va ular o'rtasidagi integratsiyani shakllantirish masalalari, bu sohadagi muammolar va ularni hal qilish yo'llari batafsil muhokama qilinadi.

Konferensiya natijasida soha mutaxassislari, olimlar tomonidan tavsiya va takliflar ishlab chiqiladi.

Konferensiya materiallaridan maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlari, pedagog-xodimlari, doktorantlar, izlanuvchilar, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari foydalanishlari mumkin.

Funksional vakolatlarning amalda qo'llanishi doim boshqaruvning sog'lom prinsipiga qarshilik qilgan.

Modomiki shunday ekan, funksional vakolatlarni taqdim qilishdan ehtiyot bo'lib foydalanish zarur. Bizning fikrimizcha, prinsipdan chiqishga va qaror qilinganga qaramasdan sog'lom fikr bilan rahbarlik qilish va chuqur o'ylab harakat qilish talab etiladi. Funksional vakolatlardan to'g'ri foydalanish uchun bu kimga bog'liq bo'lsa, o'sha kim vakolatga ega, nimaga yoki kim ustidan; nima uchun bu funksional vakolatlar kerak; bu vakolatlarning prinsiplari qanaqa kabi savollarni oydinlashtirib olishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. 2019-yil 16-dekabrda 595-sonli "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni
2. Ishmuxamedov R.J., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – T.: "Nihol" nashriyoti, 2016.
3. Fatxuddinov R.A. "Innovatsionnyye menedjment: klassifikatsiya, struktury i otlichitelnye cherty innovatsionnykh organizatsiy, ekonomicheskoye zony, zakony organizatsii, nauchnyye podkhody i prinsipy i dr." : Uchebnik dlya VUZov. Izd.5-e, ispr., dop. "Piter", 2007.
4. Yo'ldoshev N.Q. Strategik menejment. Darslik. – T.: TDIU, 2012.
5. Yo'ldoshev N.Q., Nabokov V.I. Menejment nazariyasi. Darslik. T.: TDIU, 2012.
6. Umarxodjayeva M.G. Operatsion menejment. O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti. Darslik.Toshkent — 2014.
7. Tagaxtiyeva G.K. Innovatsion menejment. O'quv qo'llanma. -T.: "Fan va texnologiya", 2013.

INNOVATSION BOSHQARUVNI TASHKIL ETISHDA DAVLAT XIZMATCHISINING AXLOQIY SIFATLARINI O'RNI

O.Z.Raxmatullayev

Maktabgacha ta'lim agentligi direktori o'rinbosari

Boshqaruv tizimida innovatsion faolliyatni joriy etishda rahbarning boshqaruv jarayonini nazorat qilishi, qarorlar qabul qilishi, buyruq va ko'rsatmalar, maslahatlar berishi ilmiy asoslanganligi ta'lim tizimida sifat samarasini ta'minlash belgilari hisoblanadi.

Boshqaruv tizimida rahbar jamoadagi xodimlari faoliyatini boshqarishni amalga oshirishda yetakchilik xususiyati va innovatsion yondashuvlari bilan o'zgalardan ajralib turishi lozim. Boshqaruvda zamonaviy rahbarning kadrlarni tayyorlashdagi asosiy burchi, o'z vazifalarini bajarishda qat'iy bo'lishi lozimligi hisoblanadi. Bunda, rahbar xodimlarning o'z malakalarini oshirishlari, boshqaruv sifatini ta'minlashdagi asosiy ko'rsatkichlari bo'lib xizmat qiladi.

Rahbar innovatsiyalarni boshqaruv faoliyatida joriy etishni doimiy ravishda nazorat qilishi, har bir xodimning innovatsion faoliyatiga alohida ahamiyat qaratishi lozim. Zamonaviy sharoitlarda uning innovatsion qobiliyatini rivojlantirishda rahbar faolligini ko'rsatishi lozim.

Zamonaviy boshqaruv tizimida innovatsiyalarga qarshi to'siqlar ham bo'lishi mumkin. Bunda, ko'pchilik xodimlarning yutuqqa erishishga emas, balki mag'lubiyatlardan qochishga intilishi, tavakkalchilik va qiyinchiliklardan qo'rqishi, o'z-o'zini rivojlantirishga qiziqishni yetarli emasligi, qo'pol muomala madaniyati va xususan o'zaro aloqalarda o'zaro bir-birini tushunmasligi, o'zining kasbiy vazifalarini tushunmaslik va oqibat natijada mehnatdagi faollikning to'liq bo'lmasligi va boshka omillar paydo bo'lishi mumkin.

Rahbar esa, barchaga etalon sifatida ko'rsatishga arziydigan, kelajakni oldindan ko'ra olish, odamlarni o'z so'ziga ishonтира olish, xalqni o'zining ortidan ergashtira olish kabi xususiyatlarga ega

---

¹ <https://tsue.scienceweb.uz/index.php/archive/article/view/2129/1493>

5-SHO‘BA: MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR RIVOJLANISHIDA PSIXOLOGIK YONDASHUV

3-7 YOSHLI BOLALARDA GIPERAKTIVLIKNI ANIQLASHDA PSIXOLOGIK DIAGNOSTIKALARDAN FOYDALANISH

Abdullayeva N.Sh.

*Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini
qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish institutining
o'quv va metodik ishlar bo'yicha prorektori*

Kodirova M.E.

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
Termiz davlat pedagogika instituti maktabgacha
ta'lim fakulteti ta'lim tarbiya nazariyasi va metodikasi
(maktabgacha ta'lim) yo'nalishi 2-kurs 21-16 guruh magistranti*

Giperaktivlik ko'pincha maktabgacha yoshda o'zini namoyon qiladi. Kichik maktab yoshida giperaktivlik belgilarini eng aniq namoyon bo'ladigan vaqti hisoblanadi. Giperaktivlikni bartaraf etishda birinchi qadam avvalo uni to'g'ri diagnostika qila olish hisoblanadi. Quyidagi belgilar birlamchi diagnostika natijalaridir:

I. Ehtiyotsizlik belgilari (bolalar - kamida 6 ta simptom, o'smirlarda - kamida 6 oy davomida kamida 5 ta simptom):

1. Tafsilotlarga e'tibor qaratmaslik, e'tiborsizlik xatolari;
2. Uzoq vaqt davomida e'tiborni ushlab turolmaslik;
3. Ko'pincha odam aytilgan nutqni tinglamagandek taassurot qoldiradi;
4. Ko'rsatmalarga, algoritmlarga rioya qilmaslik (masalan, topshiriq shartlarini bajarish);
5. Vazifalarni bajarish jarayonida ishtirok etishga qarshilik, qochish yoki faol qarshilik;
6. Tez-tez narsalarni yo'qotish, ayniqsa vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lgan narsalarni;
7. Chetdan ogohlantirishlar yoki fikrlarga oson chalg'imaslik (o'z fikrlarida suzish);
8. Kundalik unutulchanlik (topshiriqlar, uy ishlari, kechikish);

II. Yuqori faollik belgilari (bolalar - kamida 6 ta simptom, o'smirlarda - kamida 6 oy davomida kamida 5 ta simptom):

1. Qo'llarda, oyoqlarda doimiy harakatlar, stulda tebranish;
2. Masalan, dars paytida tik turish;
3. Ko'pincha turli joylarga ko'tarilish, biror joyga ko'tarilish mumkin;
4. Jim o'ynay olmaslik, vaqt o'tkaza olmaslik;
5. Doimiy harakatda, go'yo "o'ralgan", xuddi "motorni biriktirgan"dek;
6. Suhbatdoshlik qilmaslik;
7. Savolning o'ziga quloq solmasdan javob beradi;
8. O'zining navbatini kutishi qiyin;
9. Boshqalarga xalaqit beradi, boshqa odamlarning ishlariga, o'yinlariga aralashadi, ruxsatsiz boshqa odamlarning narsalarini oladi.

Agar siz 3-7 yoshli farzandingizda kamida 6 ta simptomni aniqlasangiz unda bu bolada giperaktivlik belgilari namoyon bo'lmoqdaligini anglatadi.

Giperaktiv bolalar diagnostikasiga mo'ljallangan metodikalardan yana biri **J.Svanson** so'rovnomasidir. U giperaktiv bolalarning to'rt sohadagi ko'rsatkichlarni interpretatsiya qilish imkonini beradi: diqqat tanqisligi - giperaktivlik bilan, diqqat tanqisligi-giperaktivliksiz, giperaktivlik (impulsivlik, guruhiy buzilishlar)ni izohlaydi³¹. Natijalarni qayta ishlash va interpretatsiyasi so'rovnomaning taklif etilgan holatiga asosan «hech qachon»dan «har doim»gacha diapozonida

---

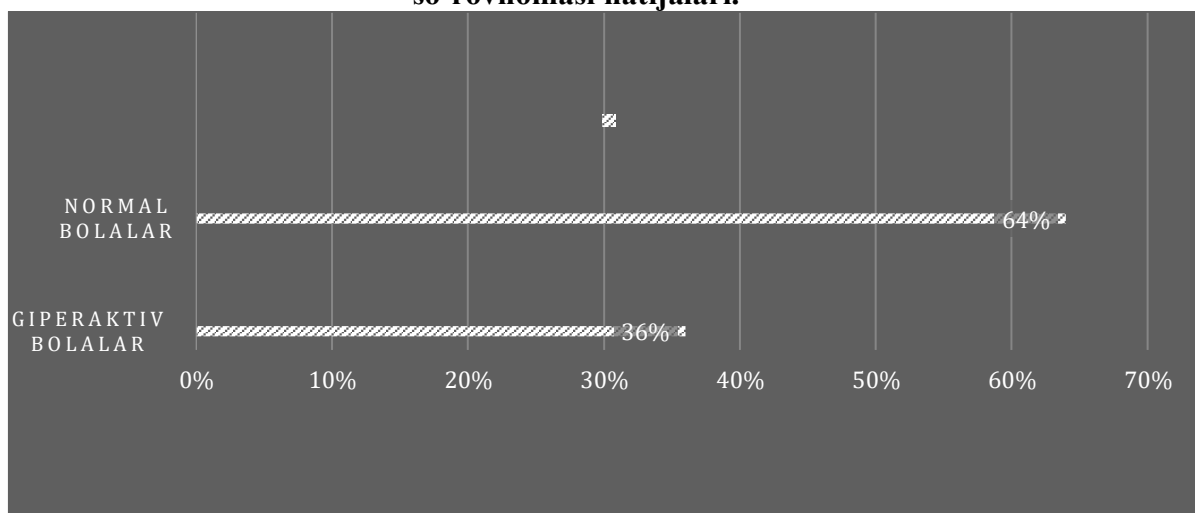
31 The SNAP Rating Scale for the Diagnosis of the Attention Deficit Disorder. JM Swanson

amalga oshirildi. So‘rovnoma 43 ta mushohadadan iborat bo‘lib, giperaktiv boladagi xulq-atvor xususiyatlarini aks ettiradi.

Ushbu so‘rovnomada javoblar nisbatiga qarab diagnostika amalga oshiriladi. So‘rovnoma maktabgacha ta‘lim tashkilotida 5-7 yoshli bolalar tarbiyalanuvchi guruhlarda tarbiyachilar va ota-onalar ishtirokida o‘tkazildi. Natija shuni ko‘rsatadiki, bolalarning 36 foizida giperaktivlik namoyon bo‘lmoqda va bu ulushning 32 foizni o‘g‘il bolalar tashkil etdi.

1- rasm

Maktabgacha ta‘lim tashkilotida 5-7 yoshli bolalar bilan o‘tkazilgan J.Svanson so‘rovnomasi natijalari.

Insondagi emotsiyaning asosiy vazifasi bu odamlarning bir-birini so‘zsiz tushuna olishlari, birgalikdagi faoliyat va muloqotga kirishishlarining ta‘minlashdir. Ushbu jarayonni yanada muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun esa shaxs emotsional holatini, emotsiyalarini o‘z iroda kuchi bilan boshqara olishi zarur bo‘ladi. Bolalarda emotsional-irodaviy boshqaruv ko‘nikmalarining yaxshi shakllanmaganligi ta‘lim-tarbiya tizimida, guruhdagi va oiladagi shaxslararo munosabatlarda, o‘quv faoliyatini tashkil qilish va boshqarishda jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Ushbu guruhga doir bolalardagi urushqoqlik, agressivlik, qaysarlik, qahri qattqlik, sabrsizlik, qo‘polliklarning yuqori darajasi va xulq-atvorini ongli boshqara olmaslik oqibatida tengdoshlari va oila a‘zolariga nisbatan tez-tez nizolar kelib chiqadi. Shuning uchun ular boshqalarga nisbatan ko‘proq tanbeh eshitadilar va jazolanadilar. Buning natijasida esa ularda o‘zlariga bo‘lgan ishonch, o‘zlariga beradigan baho pasayib boradi, ular muvaffaqiyat hissini kamdan-kam his etadilar. Bunday bolalarni tarbiyachi va ota-onalar tomonidan tushunmaslik, jazolash maktab dezadaptatsiyasiga, delikvent xulq-atvorning shakllanishiga olib keladi.

Ushbu vaziyatda quyidagi amaliy choralar amalga oshiriladi:

1. Bolaning qanday rivojlanib borayotganligi aniqlanadi.
2. Bolaning o‘qishda orqada qolayotganligi yoki yomon xulq-atvori sabablari aniqlanadi.
3. Bolada mavjud bo‘lgan layoqat va qobiliyatlar o‘z vaqtida aniqlanadi.
4. Bolaning rivojlanishi bo‘yicha ota-onalar, tarbiyachilarga tavsiya-takliflar ishlab chiqiladi.

Shu tariqa, giperaktivlik bor deb taxmin etilgan bolalarni psixologik tadqiq etish bir nechta yo‘nalishlarni qamrab olishi zarur:

- diqqat va xotiraning rivojlanganlik darajasi;
- bola emotsional sohasining o‘ziga xosligi;
- oilaviy muhitning bola tomonidan idrok etilishini o‘rganish;
- bolaning uyda va maktabdagi (bog‘chada) xulq-atvorining o‘ziga xosligi.

Giperaktivlikni tashxis qilishda samarali metodlardan biri standartlashtirilgan kuzatuv bo‘lib, unga Amerika psixiatrlari tomonidan mezonlar ishlab chiqilgan. Biz ilmiy tadqiqot ishimizning aniqlovchi tajribasida giperaktiv bolalarni aniqlab olish uchun ushbu standartlashtirilgan kuzatuv mezonlaridan foydalandik. Bu metod giperaktivlikdagi yaqqol namoyon bo‘luvchi belgilarni o‘zida aks ettirib giperaktivlikni aniqlashda samarali hisoblanadi.

Metodika o'zida 14 ta mezonni aks ettiradi.

Mutaxassislar giperaktivlikli bolalarni quyidagi belgilar asosida ajratadilar:

1. Besaramjon harakatlar, bir joyda o'tirganda qiyshayaverish, oyoqlarini qimirlatib o'tirish.
2. Kerak bo'lganda ham bir joyda o'tira olmaslik.
3. Tashqi stimullarga osongina chalg'ish.
4. O'yin vaqtida va jamoadagi turli vaziyatlarda sabrsizlik, o'z navbatini kutib tura olmaslik (masalan, mashg'ulotlarda, ekskursiyalarda).
5. Fikrni jamlashga qiynalish, savollarga o'ylamay, oxirigacha eshitmay javob berishga harakat qilish.
6. Topshiriqni bajarishdagi qiyinchiliklar.
7. Topshiriqni bajarish yoki o'yin vaqtida diqqatni qiyinchilik bilan saqlash.
8. Bir ishni tugatmay ikkinchisiga o'tib ketish.
9. Tinch, xotirjam o'ynay olmaslik.
10. Sergaplik.
11. Boshqalarga halaqit berish, atrofdagilarga tegajoqlik qilish (masalan, boshqa bolalarning o'yiniga aralashish).
12. Uyda va maktabda zarur narsalarni tez-tez yo'qotish (masalan, kitoblar, o'yinchoqlar, o'quv qurollari).
13. Unga aytilgan gapni eshitmayotgandek tuyulishi.
14. Oqibatlarni o'ylamay xavfli harakatlar qilish. Bunda bola sarguzashtlar yoki o'tkir hissiyotlarni qidirmaydi (masalan, hech qayoqqa qaramay mashina yo'liga chiqib ketishi).

Ushbu belgilarni uchta guruhga ajratish mumkin:

- Giperaktivlik belgilari (1, 2, 3, 9, 10);
- Diqqatning yetishmasligi va chalg'uvchanlik belgilari (3, 6, 7, 8, 12, 13);
- Impulsivlik belgilari (4, 5, 11, 14).

Agar bolada bu belgilarning yettita-sakkiztasi 6 oy davomida kuzatilsa, unga giperaktivlik tashxisini qo'yish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi qonun T. 2019-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy majlisda so'zlagan murojaaaatnomasi. 29.12.2020 y
3. Sh.Mirziyoevning 2017 yil 15 iyunda "Ijtimoiy barqarorlikni taminlash, muqaddas dinimizning sofligini asrash-davr talabi" mavzuidagi nutqi
4. "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-son 29.12.2019.
5. "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" - PQ-4312sonli qarori 8.05.2019 y.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3955-sonli qarori. 30.09.2018-y.
7. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. T. 4.02. 2022-yil.
8. Umumiy psixologiya. P.I. Ivanov, M.E. Zufarova Toshkent. 2008
9. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi o'quv qo'llanma. X.Jalilova. M.Tursunova : o'quv qo'llanma Toshkent-2017 Bolalarda diqqat yetishmasligi va giperaktivlik sindromi psixodiagnostikasi.,

MAKTABGACHA YOSHIDAGI BOLALARNING XOTIRASI

Djurayeva M.T.

MTTDMQTMOI

*"Pedagogika va psixologiya"
kafedrasida katta o'qituvchisi*

Maktabgacha yoshidagi bolalar o'zlarining faoliyatlari uchun qandaydir ahamiyatga ega bo'lgan, ularda kuchli taassurot qoldirgan va ularni qiziqtirgan narsalarni beixtiyor eslarida olib

Sharipova Sh.S. Rahbar kadrlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda “first” metodidan foydalanish	103
Temirov A.A. Maktabgacha ta’lim tashkilotining boshqaruv faoliyatiga innovatsiyalarni joriy etishda rahbar faolligining o’rni	105
Toshev O.N. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta’lim-tarbiya berishda innovatsion jarayonlardan foydalanish	106
Toshpo’latov N.M. Maktabgacha ekologik ta’lim-tarbiyaning mazmuni va mohiyati	107
Umataliyev Z.A. Pedagogika kollejlarda tarbiyachilarni tayyorlashda dasturiy vositalardan foydalanish jarayonining muhim jihatlari	109
Valiyeva F.R. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarini innovatsion boshqarish tamoyillari	110
Xamdamova N.I. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida inson resurslarini boshqarish tizimini joriy etish	112
Xaydarova R.A. Maktabgacha ta’lim tizimi mutaxassislarning innovatsion faoliyatga moslashuvida raqamli savodxonlikning ahamiyati	113
Xaydarova S.S. Maktabgacha ta’lim tashkiloti rahbar kadrlarining kasbiy kompetentligini oshirish	115
Xodiboyeva Sh.U. Maktabgacha ta’limda menejment, zamonaviy yondashuv va samarali shakllar	116
Калирова Д.Н. Особенности организации образовательной деятельности в пяти центрах развития по государственной программе «Илк кадам»	118
Танярикова Д.Г. Развитие информационной компетентности учителя: современные требования и вызовы	119
Тухфатуллина Л.Ф. Взаимодействие дошкольной образовательной организации и семьи	121
Умарова Р.Р. Управленческие инновации - необходимое условие модернизации образования	123
Хайдаров Р.Ю. Влияние использования цифровых технологий на улучшение качества работы дошкольных организаций	126
Хайдаров Р.Ю. Роль цифровых технологий в улучшении качества образования в дошкольных организациях	127
2-sho’ba:	
Madraximov B. Maktabgacha ta’lim tashkilotlari direktorlarining xuquqiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi	129
Akhmetova N.S. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida sog’lom ovqatlantirishning muhim jihatlari	135
Raximova S.S., Ro’ziyeva Sh.M. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida sog’lom ovqatlantirishning zamonaviy usullari	137
Ro’ziyeva Sh.M. Bolalarning ratsional ovqatlanish va uning inson salomatligi uchun roli haqidagi bilimlarini boyitish va kengaytirish	139
To’xtasinova O.R. 3-4 yoshli bolalarni sog’lom ovqatlanish orqali gigienik ko’nikmalarini shakllantirish	141
3-sho’ba:	
Arslanova M.M. Maktabgacha inklyuziv ta’limning pedagogik tamoyillari	144
Asadullayeva M.A., Rizayeva F.F. Inklyuziv xizmat ko’rsatishda ta’lim berish, tarbiya berish va rivojlantirish muammolari	146
Dehqonova M.G’. Inklyuziv ta’limni samarali tashkil etishning klaster yo’nalishi va unga bildirilgan mulohazalar	148
Haydarova M.I., Boltaxo’jayeva M.V. Inklyuziv ta’lim tizimida o’quv-tarbiya jarayonining tashkil etilishi, ko’rishida va eshitishda nuqsoni bo’lgan bolalar inklyuziv ta’limida sinflarni va dars jarayonini moslashtirish	149
Karimova F.A. O’zbekistonda maktabgacha inklyuziv ta’limning rivojlanish istiqbollari	151
Nurmatova Sh. Sh. Imkoniyati cheklangan o’quvchilarning inklyuziv ta’lim olish tizimi	152

Nurmatova Sh. Sh. Uy ta'limining amaliyotga tadbiiq etilishi	154
Panferova I.V., Fazilova N.M. Additional educational programs for children with special needs	155
Po'latxo'jayeva M.M. Alohida yordamga muhtoj bolalarning parvarishida tibbiy psixologiyaning o'rni	157
Rasuleva D.Ya. Uzluksiz ta'lim jarayonida inklyuziv ta'lim uzviyligini ta'minlash tamoyillari	159
Umarova Z.M. Alohida yordamga muhtoj bo'lgan bolalar onalari uchun "onalari klubi"ni tashkil etish va qo'llab-quvvatlash	160
Xoldarova G.S. Inklyuziv ta'lim: muammo va yechimlar	163
Xudoynazarova Sh. T. Inkluziv ta'lim va uni tashkil etishning muhim xususiyatlar	165
4-sho'ba:	
Abdulazizova M. A. Bolalardagi ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning o'ziga xosliklari	168
Abdulazizova M.A. Maktabgacha yoshdagi bolalar jismoniy tarbiyasining maqsadi, vazifalari va vositalari	169
Abdullaeva Z.Sh. MTTda bolalarni maktabga sifatli tayyorlashda hamkorlik	170
Ahmadaliyev S.Y. Barkamol avlodni tarbiyalashda ma'naviyatning o'rni	172
Ahmedova L.A. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarini kasblar bilan tanishtirishda xalq og'zaki ijodi(maqol, she'r va topishmoqlar)dan foydalanishning ahamiyati	174
Aliyeva I.O. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda sog'lom turmush tarzini jismoniy madaniyat orqali shakllantirish	176
Amanova D.K. Maktabgacha ta'lim tashkiloti musiqa rahbarlarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish jarayoni	178
Asiljonova Sh.D. Institute for retraining and advanced training of preschool education personnel and manager	180
Axmadaliev S.Y. Vositasida kitobxonlik madaniyatini shakllantirish	181
Axmedov B.M. Maktabgacha yoshdagi bolalarda vatanga muhabbat tuyg'usini shakllantirish usullari	184
Azizova Z.B. Bo'lajak pedagoglarning kasbiy-pedagogik kompetentlik asoslari.	186
Boymurodova G.T., Teshayeva S. J. Maktabgacha yoshdagi bolalarda steam ta'lim tizimidan foydalanishning ahamiyati va afzalliklari	190
Bozorbayeva G.A. Maktabgacha yoshdagi bolalarga iqtisodiy tarbiya berishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish	192
Djamilova N.N, Xakimova M. Bo'lajak tarbiyachilarni akmeologik kompetensiyalarni rivojlantir texnologiyasi	194
Djamilova N.N. Maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagog xodimlarining kasbiy va akmeologik kompetensiyalarini rivojlantirish	195
Djo'raboyeva R.T. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilarining ma'naviyatini shakllantirish asoslari	198
Djumanova D.M. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarda ta'lim va tarbiyaviy jarayonni tashkil etishda zamonaviy muhitni shakllantirish	199
Egamova A.SH. Maktabgacha ta'limda steam texnologiyasini qo'llash	201
Ergasheva B.O. Jonli va jonsiz tabiat bilan tajriba o'tkazish	203
Ergasheva B.Z., Abduqayumova M.O. Hozirgi davr pedagog-tarbiyachisining kasbiy kompetensiyasi	206
Erhanova N.A. Tarbiyalanuvchilar nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodlari	210
Eshmatova H.X. Maktabgacha yoshdagi bolalarda xorijiy tilning o'zlashtirishning xususiyatlari	211
Fayzullayeva SH.R. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida predmetli- rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda steam ta'lim texnologiyasidan foydalanish	213
Fayzullayev Sh.N. Amerikada sving rivoji va "sving davri"	216
Gafurova D.S. Maktabgacha ta'limda steam texnologiyasi asosida loyihalash usulining ahamiyati	219

Isabekova D.S. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kasbga yo'naltirishning mazmun mohiyati va texnologiyasi.	222
Jiyanov F.M. Maktabgacha ta'lim tashkilotida yozgi sog'lomlashtirish ishlarini tashkil etish	224
Kattaho'jayeva S.B. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilariga savodxonlikka o'rgatishning mazmun mohiyatini o'rganish.	227
Mahkamova SH.R., Rizayeva F.F. Steam ta'lim texnologiyasini tadbiq etishda elektron ta'lim resurslaridan foydalanish.	229
Mamatova H.E. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida turli xil oyinlaridan foydalanishga doir tavsiyalar	232
Mardonov E.M., Jomurodova N.T. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulotlar jarayonini zamonaviy ta'lim texnologiyalari orqali tashkil etish.	234
Mardonov E.M., Ostonov Q., Jomurodova N.T. Maktabgacha yoshdagi bolalarni hisoblashni o'rgatishda loyiha faoliyatidan foydalanish imkoniyatlari	236
Maxmudova K.R. Kompyuter o'yinlaridan maktabgacha yoshdagi bolalarning dialogik nutqini rivojlantirish vositasi sifatida foydalanish imkoniyatlari	238
Mirkasimova Z.A. Maktabgacha yoshdagi bolalarda o'zbek-ingliz bilingvizmini ko'rgazmalilik va harakatli oyinlar vositasida shakllantirish	241
Miryusupova N.SH. Kvalitologik kompetentlik – ta'lim sifati kafolati	242
Mizamova H.M. Bolaning har tomonlama rivojlanishida musiqiy ta'limni tashkil etish masalalari	244
Mo'minova Z.I. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida musiqa mashg'ulotlarini tashkil etish metodikasi	246
Murodova F. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq o'stirish metodikasi	249
Musratova Z.U. Pedagogical support and development of children's intellectual opportunities in preschool education	250
Ne'matov SH.E., Pirimbetov B.A. Bo'lajak o'qituvchilarning teatr pedagogikasidan foydalanish yo'llari	252
Normirzayeva M. Steam ta'lim texnologiyasini maktabgacha ta'limda qo'llash bo'yicha xorijiy tajribalar	254
Po'latov F.U. Axborot – kommunikatsion texnologiyalari vositasida san'at rivojlanish markazida ta'limiy jarayon samaradorligini oshirish	257
Po'latov F.U. Ranglarning inson hayotidagi o'rni	258
Qarshibaeva D.X. Maktabgacha talimda metodik xizmatni tashkil qilishda zamonaviy yondashuvlar	259
Qodirova F.R., Fayzullayeva M.Z. Maktabgacha ta'limda tabiiy va badiiy-estetik tarbiyaning integratsiyasida steam ta'lim texnologiyasini qo'llash	261
Rabbimova M.M. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari bo'lajak tarbiyachilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish jarayonini ilmiy-uslubiy ta'minlash	263
Rashidova D.O. Maktabgacha ta'lim tizimida - zamonaviy ta'lim	265
Raximova S.S. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanish, intellektual qobiliyatlar ta'lim moduli sifatida	268
Rixsiboyeva M.N. Tarbiyachining kreativ sifatlarigazamonaviy yondashuvlar	270
Rizayeva M.M. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi ta'lim muhitini shakllantirishning metodik asoslari	272
Rustamova M.E., Sharafutdinova D. A. Maktabgacha ta'limda steam ta'lim texnologiyasidan foydalanish zaruriyati	274
Ruziyev N.M. Amaliy san'at mashg'ulotlarida talabalarni fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish	277
Ruziyev N.M. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loy bilan ishlashning ahamiyati	281
Saidusmonova J.T. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish	282
Salimova D.F. Syujetli-rolli oyinlar vositasida maktabgacha o'rta guruh bolalarining axloqiy sifatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan ilmiy metodik tavsiyalar	284

Saparbayeva O., Rahmonova S., Rajabova G. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida steam texnologiyasi	286
Shodmonov Z.X., Abdulazizova M.A. Rivojlanish muhitining pedagogik tavsifi	288
Sultonqulova G.M. Kasbiy kompetentligini takomillashtirishda tarbiyachining zamonaviy yondashuvi	291
Tadjiyeva M.X. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy va mustaqil izlanishlarini rivojlantirishda loyihaviy ta'lim faoliyatini tashkil etishning mazmuni.	294
Tashbayev N.S. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarida pedagogik mahoratni shakllantirish asoslari	297
Tasheva N.S. Lego konstruksiyalash jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarning steam kompetensiyalarini rivojlantirish	299
Toyrova D.S. Maktabgacha yoshdagi bolalar ijodkorligini shakllantirishda tasviriy san'atning ahamiyati	302
Umaraliev M. O'qituvchining dars jarayonida ko'llaydigan metodi – ta'lim sifatining asosiy omilidir	304
Umarova M. Maktabgacha ta'limda steam ta'lim texnologiyasi	306
Uralova N.M. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim-tarbiya jarayonida bolalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish	309
Urmonova T.I. Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda blum taksonomiyasidan foydalanish.	311
Vafoyeva X.S., Mamauraimova M.M. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalaridan foydalanishning dolzarb masalalari	315
Voxidov D.O. Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarda umumiy kompetensiyalarning rivojlanish bosqichlari	317
Xakimova D.A. Ta'limiy oyinlarning ilk yoshdagi bolalarga xorijiy til o'rgatish jarayonida tutgan o'rni	319
Xazratkulova G.T. Maktabgacha katta yoshdagi bolalardagi ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning o'ziga xosliklari	321
Xolboyeva SH.A. Interfaol texnologiyalardan foydalangan holda o'quv jarayonlarini tashkillashtirish "Prezi" ilovasi misolida	324
Xujamiyarov S.CH. Bolalarda mas'uliyat hissini shakllantirishda tarbiyachi va ota-ona hamkorligini tashkil etishning metodik imkoniyatlari	325
Yadgarova V.S. Maktabgacha ta'limda soft (yumshoq) ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatlari	328
Байжанов Т. Ж. Steam – технологии в дошкольном образовании	329
Гриднева Р.Р. Развитие критического мышления через steam	331
Евстафьева L.G. Стем -образование наиболее перспективная технология для детей старшего дошкольного возраста	334
Кадырова А.М. Steam–технология через методы визуализации информации в дошкольном образовании	335
Олимов С.А. Оценка эффективности использования инновационного методического обеспечения в дошкольных образовательных организациях	337
Пак С.В. Современные подходы в профессиональной подготовке студентов по методике математического развития дошкольников	338
Расулходжаева М. А., Туракулова Д.Б. Методологические основы развитие творческого воображения детей старшего дошкольного возраста в подвижных играх	340
Расулходжаева М.А., Цой В. Формирование основ патриотизма у детей старшего дошкольного возраста в процессе ознакомления с родным городом	342
Рахимов З.А. Отношение к русской литературе и жизненные ориентации молодежи	343
Режаметова Н.И. Методологические принципы модернизации дошкольного музыкального образования	347

Садикова Д.Х. Steam технологии в дошкольном образовании	350
Халилова Д.Ф. Педагогические условия повышения социальной компетенции будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений	352
5-sho'ba:	
Abdullayeva N.Sh., Kodirova M.E. 3-7 yoshli bolalarda giperaktivlikni aniqlashda psixologik diagnostikalardan foydalanish	355
Djurayeva M.T. Maktabgacha yoshidagi bolalarning xotirasi	357
Ibragimova G.X. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar rivojlanishida psixologik yondashuv va uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiysini amalga oshirish	359
Isxakova M.R. Maktabgacha ta'lim sifatini ta'minlashda zamonaviy metodikalarni joriy etish	362
Mo'minov Sh.K. Bolalar psixodiagnostikasi	366
Mo'minova G.B. Ta'lim sharoitida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishining ilmiy asoslari	367
Musurmonov O.R., A.I. Djurayev Shaxs fazilatlarini tarkib topishidagi nuqsonlarni oldini olish pedagogik muammo sifatida	371
Nekboyeva M.O. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida psixologik yondashuv	373
Rashidova Z.O. Maktabga tayyorlov guruhi bolalarining hissiy jihatdan rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari	378
Raxmonov Y.O'. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida psixologik yondashuv	380
Saidova D.I. Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilarida qadriyatlar tizimini shakllantirishning ijtimoiylashuv jarayoniga ta'siri	382
Salayeva L.Sh. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-hissiy rivojlanishi va ularning shaxs sifatida shakllanishi	385
Saliyeva D.A. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktab ta'limiga psixologik tayyorlashning o'ziga xosligi	388
Tuychiyeva I.I., Hokimjonova M.Z. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishining psixologik xususiyatlari	389
Usnatdinova J.Sh. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda o'z-o'zini adekvat baholash qobiliyatini rivojlantirish xususiyatlari	392
Usnatdinova J.Sh. Ajdodlar merosida o'z-o'zini anglash va baholash masalalari	394
Xo'jamatova X.M. 5-6 yoshli bolalarni ijtimoiy rivojlanishida psixologik yondashuv	396
Xurvaliyeva T.L. Maktabgacha yoshdagi bolalarni emosional rivojlanishi	399
Yulchiboyeva D.E. Oilada maktabgacha yosh davridagi bolalarning emosional tarbiyasini shakllanishi	401
Алиева З.А. Изучение теории поколения с учетом возрастных особенностей дошкольников	404
Даданова А.Т. Влияние социальных сетей на психику и эмоциональное состояние школьников	405
Жумашева Г.Х., Тенелбаева А., Каллибекова Ж., Умирзакова Г. Игровой подход к развитию детей в дошкольном возрасте	407
Исакулова Б.Х. Обучение детей дошкольного возраста английскому языку с помощью игры снаружи и внутри	410
Кулдашева Г.Д. Особенности развития детей дошкольного возраста	412
Нажмиддинова Г.О. Билингвизм дошкольников как социально-коммуникативный процесс	414
Назарова Э.Н. Вопросы диагностики социально-коммуникативного развития детей раннего возраста	416
Назирова Г.М. Психологические особенности детского творчества в процессе занятий в центрах развития ДОО	419
Панеш Б.Х. Формирование целостной картины мира у дошкольников как психолого-педагогическая проблема	421